

Noem

Een wanhopige vlucht
en een zoektocht naar
vergeving en vrede

mijn
naam

Monica Nieuwenhuijse

Monica Nieuwenhuijse

Noem mijn naam

Roman

KokBoekencentrum Uitgevers - Utrecht

Dit boek draag ik met dankbaarheid op aan:
mijn Syrische vrienden die me meenamen op hun reis
en verhalen van onderweg vertelden.
mijn dierbare ouders die me brachten tot het Lam.

O Lamm Gottes, unschuldig
am Stamm des Kreuzes geschlachtet,
allzeit erfunden geduldig
wiewohl Du warest verachtet;
all Sünd hast Du getragen.
sonst müssten wir verzagen
Erbarm Dich unser, o Jesu.

Johann Sebastian Bach BWV 401

*Het was een heldere koude dag in
april en de klokken sloegen dertien*

18 maart 2017

Ik ga dood als ik blijf.

Verstrengeld met de meest geliefde personen weet ik dat ik in beweging moet komen, maar ik lig roerloos.

De seconden tikken door, elke tik is dwingender. Ga. Ga. Ga.

Als ik nog langer in hun warmte blijf, zal de marteling alleen maar heviger worden.

Daarom kruip ik onder de armen van Hassan vandaan en til de beentjes van Jasmen omhoog. De ademhaling van de kinderen blijft diep, ze zijn uitgeput. Ik omhels Layla, zoals ik altijd doe als de zon de nieuwe dag openbreekt. Ook al is de duisternis van de nacht nog rondom ons, toch kromt haar rug zich ook nu en behoedzaam schuif ik bij haar vandaan. Ik doe er lang over voor ik de rand van het matras bereik. Zacht laat ik me uit bed zakken.

Een lome hitte ligt als een warme deken over de kamer, maar kou stroomt mijn hart en aderen binnen. Hun warmte is niet meer voor mij.

Met ingehouden adem sta ik voor hen. Stokstijf. Starend.

De neusvleugels van mijn kleine jongen trillen zacht met elke ademhaling. Zijn bos zwarte krullen, mijn erfenis aan hem, sluikt over zijn ogen. Mijn kleine prinses ligt

dicht bij haar moeder, ze hoeft haar lippen maar te tuiten om te kunnen drinken. Als laatste staar ik naar mijn liefste, met alles wat haar aanbiddelijk maakt.

Hoelang is het geleden dat we verliefd en verlegen dit bed kochten met het oog op onze eerste huwelijksnacht? Hoe vaak hebben we elkaar hier bemind tot het eerste geschenk van onze liefde zich aandiende? Toen later ook nog onze prinses kwam, vormden we een gelukkig kwartet op een groot matras. Voor altijd aan elkaar verbonden.

Altijd is nog nooit zo kwetsbaar geweest als nu.

Ik ga dood als ik wegga.

Eén woord kan een wereld keren.

Ik zal me weer langzaam op het bed terug laten zakken en me, zo zacht mogelijk, tussen hun lichamen wringen. Of ik zal hen juist met veel bombarie wakker maken, zeggen dat alles, echt alles, een grap was. Een vreselijk gemene grap, dat wel.

En we zullen lachen en huilen tegelijk en daarna zullen we weer in elkaars armen slapen en dromen van dagen waarop ik altijd met hen zal zijn en zij met mij.

Ik buig me voorover om een haarlok uit Layla's gezicht te vegen. Ze kreunt en beweegt, haar hand grijpt naar iets wat er niet meer is en zakt langzaam terug.

De armen van Hassan steken in een vreemde hoek omhoog alsof hij het lichaam dat even daarvoor nog naast hem lag, weigert los te laten. De arm van Layla raakt troostend zijn wang. De babyarmen van Jasmen liggen uitgestrekt, wachtend tot haar vader haar zal oppakken en knuffelen.

En terwijl ik daar sta denk ik terug aan de momenten dat we lachten, dronken en het leven vierden omdat de dood sliep.

Ik pak de stijve rugtas op die Layla heeft klaargemaakt. Ze heeft er van alles ingestopt. Water, vooral veel water,

flesjes vol. En gedroogd fruit en noten. En Lavash, heel veel Lavash.

‘Want,’ zei Layla, ‘dit brood legt een goede bodem en je kunt het ook lang bewaren.’ Ze hilde toen ze dit zei. Alweer.

Ik loop de gang door, kijk naar mijn hand die voor de laatste keer de deurklink grijpt.

Twee stappen later valt de deur achter mij met een te harde klik in het slot.

Ik verlaat mijn vrouw en kinderen.

Ik verlaat mijn land, mijn moeder, het graf van mijn vader die vergat dat hij kinderen had, de graven van mijn broers en zussen die stierven door de bommen.

Ik verlaat mijn stad, het huis dat ik steen voor steen heb opgebouwd, mijn leven dat in puin ligt.

En ik verlaat Yoruba, de vader die geen zoon meer heeft.

*Maar een glimlach, een traan, die allang zijn
vergaan, vervullen mijn hart nog met leed*

7 januari 1999

De straten van As-Suwaydah zijn gevuld met taxi's, opgewonden kippen, vunzige straathonden, soezerige katten, vrouwen in lange ruisende gewaden omringd door lawaai-erige kinderen. Het fijne rode stof sluiert over de wegen, wolkt in de lucht, plakt tegen de bumpers van de auto's, hecht zich aan de lange jurken en dringt door kieren de huizen binnen. Als ik mijn handen was, kleurt het water als de ondergaande zon. Het stof is er altijd en overal.

Op de terugweg vanaf school schoppen Omar en ik met onze sandalen het fijne poeder voor ons uit en waaieren het daarna weg met onze handen voor ons gezicht waardoor het lijkt of we naar iedereen zwaaien. Zoals iedere schooldag gaan we langs bij oude Joud, de kindervriend die net als ieder mens twee ogen heeft maar iets kan wat vrijwel niemand hem nadoet.

We zwaaien als we Joud in de verte in de deuropening van zijn huis zien staan. In zijn handen houdt hij een schaal met baklava.

Als we voor hem staan, kijkt Joud ons lachend aan maar loert ondertussen over onze hoofden heen naar de andere schoolkinderen die aan komen rennen en 'Joud! Oude Joud!' roepen.

Zoals altijd twijfel ik met welk oog hij mij aankijkt. Een

keer had ik het hem gevraagd, omdat de onzekerheid me bijna gek maakte. 'Joud, met welk oog kijk je nu naar mij?' Hij werd zo boos dat ik drie dagen geen lekkers van hem kreeg. Pas nadat ik de raad van Omar opvolgde en zonder het waarom te begrijpen 'sorry' had gemompeld, had hij gezegd dat ik dit nooit meer moest vragen en bood hij de lekkernijen weer aan.

Likkend aan de baklava lopen we door naar mijn huis.

Moeder staat al klaar en stopt me een boodschappenbriefje toe, samen met een grote tas. Haar ogen zijn rood, haar haar steekt alle kanten op, alsof ze net uit bed is gekomen, maar ik weet dat dit niet waar is. Het is waarschijnlijker dat ze vannacht nauwelijks een oog heeft dichtgedaan.

'Hier,' zegt moeder, en ze geeft ons een pakje drinken met een rietje. 'Voor de dorst. Vergeet de boodschappen niet, Firas. Wacht er niet te lang mee, ik moet op tijd het eten klaar hebben voor je vader, dat weet je.'

Ik verdenk moeder ervan dat haar ogen mij overal en nergens kunnen volgen. Dat ze alles ziet wat ik doe en zelfs mijn gedachten kan lezen. Ze weet, zonder dat ik het haar heb verteld, dat ik het liefst wil vergeten wie mijn vader is en dat ik jaloers ben op Omar. Hij heeft de vader die ik zou willen hebben. Een keer fluisterde moeder in mijn oor: 'Ik ben blij dat Yoruba zo goed voor je is, hij zorgt zoals je vader zou moeten doen.'

Onderweg komen we een groep jongens uit onze klas tegen, ze schoppen een bal voor zich uit die van het zand op de weg in het zand van de berm rolt.

Ik sprint eropaf, pak de bal en laat deze dansen op mijn voet.

'Doe alsjeblieft met ons mee, Firas,' roepen ze. Natuurlijk doe ik mee, ik ben de beste voetballer van de school, wat zeg ik, van de hele stad.

We rennen naar de open zandplek tussen de flatgebou-

wen in waar twee roestige doelen tegenover elkaar staan opgesteld. Ik gooi de lege boodschappentas neer in het zand en strijd kort met Qasim, de buurjongen van Omar, om de bal die ik al snel te pakken heb. Mijn groep juicht om mijn eerste doelpunt en ze geven me high fives. Omar kijkt naar me op bij mijn volgende voltreffers, trots alsof hij ze zelf scoort.

Na drie potjes zegt Qasim dat het te warm is om te voetballen, maar hij kijkt niet kwaad naar de zon maar naar mij. Als Qasim in mijn buurt is, krijg ik altijd buikpijn.

Samen met Omar loop ik verder door de straten van As-Suwaydah, de mooiste stad van Syrië vanwege de zandheuvels die de stad rondom beschermen. De gloed van de zon doet ze golven als een gouden zee.

De grauwe wanden van de flats om ons heen zijn zo'n grote tegenstelling met die heerlijke plek dat ik een steentje mik tegen de handdoek die hangt te drogen op een balkon.

'Houd op,' zegt Omar. Hij kijkt me aan met het strenge gezicht van onze meester. 'Straks gaat die door het raam.'

Ik duw hem weg en loop voor hem uit op zoek naar een nieuwe kiezel.

Omar roept me terug. 'Kom eens kijken, Firas! Dit moet je zien!'

Hij is neergehurkt en kijkt naar de grond.

Ik loop naar hem toe, ook al heb ik geen zin om te kijken naar het kleine dat voor Omar altijd groot schijnt te zijn. Omar staart gebiologeerd naar een klein gaatje in het zand waar grote rode mieren in- en uitkruipen. Met een stok prik ik in het gat, zodat het ineens krioelt van de kleine beestjes.

'Houd op!' roept Omar. 'Je maakt het nest in de war en zo gaan er mieren dood.' Hij staat op en maakt zijn smalle schouders breed, alsof hij de mieren wil beschermen voor een monster. 'Kom,' zegt hij, hij wijst naar de stok in mijn hand, 'zullen we spoor volgen?'

‘Jij blijft hier zitten,’ zeg ik opgetogen omdat Omar mijn favoriete spel wil spelen. Ik wijs naar de beestjes die in paniek door elkaar heen rennen. ‘Bij je mieren. Over tien minuten mag je vertrekken. Tien minuten,’ ik kijk op mijn horloge, ‘dus om zeventien minuten over drie mag je vertrekken.’

Met de punt van de stok trek ik een spoor door het stof. Langs een autoband, langs de groenten van de straatverkopers, dwars over de weg, tussen toeterende taxi's door die met hun wielen het dunne spoor direct overschrijven en weer verder naar de overkant. Ik maak het deze keer moeilijker dan anders, draai een rondje om een brede oleanderstruik die met zijn takken naar de hemel grijpt, ga een stukje rechtdoor en dan weer terug en verder naar de volgende straat en dan heb ik ineens haast omdat ik bijna bij de winkel van Yoruba ben.

Als het belletje rinkelt verwacht ik achter de toonbank het oplichtende gezicht van Yoruba te zien en vrouwen die met elkaar bakkeleien over hun lekkerste gerechten met aubergines en lamsbouten, terwijl ze tussendoor de laatste roddels uitwisselen. Maar de winkel is verlaten, alleen het gezoem van de koeling in de vitrine klinkt. De wespen hebben vrij spel en eten driftig zoveel mogelijk uit de bak Hawala.

Ik laat mijn tas zacht op de vloer zakken en span me in om bijzonderheden op te merken die onzichtbaar zijn.

‘Je verbeeldt je weer van alles,’ zou moeder zeggen. ‘Die fantasie ook van jou. Hup, er is niks bijzonders, Yoruba is gewoon even naar het toilet en de vrouwen zijn al aan het koken.’

Een dikke vlieg stijgt op van een geplukte kip en landt zoemend op mijn haar. Ik loop verder en hoor zachte stemmen achter de deur achter in de winkel. Als Yoruba op de wc zit, zal hij vanzelf wel terugkomen, dus ik wacht, steek mijn vinger in een grote pot tomatenpuree, eet het

zachte spul met kleine likjes op en dan is Yoruba er nog steeds niet.

Ik loop weer naar de winkeldeur, trek deze een paar keer open en dicht zodat het belletje steeds harder rinkelt, maar Yoruba verschijnt niet.

Ik kuch best wel hard want als hij het belletje al niet hoort... Ik ga steeds harder hoesten en ten slotte doe ik mijn oom Suar na, die je nooit tegen zult komen zonder sigaret. De tranen lopen over mijn wangen en ik ben er trots op dat het zo goed lukt.

Achter de deur worden de stemmen harder, meer opgewonden.

Dan maar roepen. Ik haal diep adem en schreeuw: 'Yooo-ruuuu-bal!'

De deur vliegt open, Yoruba rent op me af en pakt me bij mijn schouders beet. 'Wat is er, Firas?' De normaal rustige stem van Yoruba klinkt vreemd, angstig bijna. 'Vertel me maar wat er is!' roept hij.

'Niks,' zeg ik en ik wrijf mijn tranen, die nergens op slaan, weg en moet lachen omdat ik hem zie. 'Ik kom gewoon boodschappen halen.' Ik diep het boodschappenbriefje van mijn moeder op uit de tas en laat het Yoruba zien.

Yoruba fronst zijn voorhoofd en strijkt over zijn glimmend grijzende haar dat altijd zo strak naar achteren is getrokken dat je de halen van de kam nog ziet. 'Hmmm, aubergine, kardemomzaad, hummus, lam... Je moeder gaat een heerlijke maaltijd maken?' Het klinkt verbaasd.

De handen van Yoruba snijden het vlees, scheppen de kruiden, wegen de groenten en hij legt alles in de tas, haalt het geld uit de portemonnee en stopt wisselgeld terug.

'Dag Firas,' zegt hij, en hij reikt me de goedgevulde tas aan.

Ik knik en blijf staan om Yoruba te vertellen wat ik die dag op school heb meegemaakt, dat ik heb gewonnen van

Qasim, dat ik een spoor heb gemaakt naar de winkel en dat Omar dit nu aan het volgen is en dat ik me misschien wel kan verstoppen achter de toonbank om hem straks heel hard te laten schrikken.

Maar in plaats van glimlachend naar me te luisteren draait Yoruba zich zwiingend om en loopt weer naar de deur.

In de opening kijkt hij om. De blik in zijn ogen maakt me bang.

‘Ga naar huis, Firas,’ zegt Yoruba ernstig. ‘Niet treuzelen onderweg. Ga naar huis, zo snel je kunt.’

Er staan mannen voor onze woning. Ze kijken me met opeengeperste lippen aan en duwen me in de richting van de deur.

Binnen is het vol lawaai, vrouwen lopen rond, slaan op hun borst, trekken aan hun haar en huilen.

‘Ach, daar is de jongen,’ roept een vriendin van mijn moeder. Ze pakt me beet en drukt mijn gezicht in haar gezwollen boezem. Ik proef zuur zweet en kan nauwelijks ademhalen en trek me van haar los.

Midden in de woonkamer ligt mijn moeder op het grote vloerkleed met haar gezicht naar de grond. Haar haren waaieren uit over haar schokkende schouders. Handen duwen me naar voren, stemmen roepen dat ik er ben, een laatste duw laat me neerknielen naast mijn moeder. Ze heft haar gezicht omhoog en zegt door haar tranen heen: ‘Baba is dood, Firas. Jouw baba, hij is dood.’

En dan valt ze weer voorover en mengt haar klagende stem zich met de anderen.

Ik zet de volle boodschappentas naast het hoofd van mijn moeder neer, worstel me door alle vrouwen heen naar buiten, ontwijk daar de grijpende handen van de mannen en dan ren ik dezelfde weg terug als ik net ben gegaan.

Nu komt Yoruba wel gelijk als het winkelbelletje gaat. Hij spreidt zijn armen wijd uit en ik kruip erin. Hij zegt niets. Zijn handen gaan over mijn rug, heen en weer, heen en weer.

Na een hele poos maak ik me los en kijk omhoog.
'Baba is dood.'

Yoruba knikt. 'Ik weet het,' zegt hij. 'Ik weet het, jongen.'

Ik leun tegen zijn benen. Meer dan eens heeft Yoruba mijn hart vrolijk gemaakt door zijn grappen als ik verdrietig was. Hij heeft versjes gezongen, zoals een vader voor zijn kind zou doen als hij niet dronken was.

En dan spreek ik een gedachte uit die te groot is om in te slikken. 'Ik ben erg blij dat jij niet dood bent, Yoruba.'

De handen van Yoruba blijven net zolang strelen tot de schaduwen buiten op z'n langst zijn. Dan tilt hij mijn kin omhoog. 'Het is zeldzaam te mogen *leven* op aarde, de meeste mensen *bestaan* slechts, dat is alles.' Hij duwt me zacht van zich af. 'Je kunt nu beter naar huis gaan.' Zijn hand wrijft zijn strakke haren door de war en daarna trekt hij met zijn vingers door zijn kortgeknipte baardje dat donker is met een beetje grijs. Dan zucht hij, een lange diepe zucht. Hij bukt zich en drukt een kus op mijn voorhoofd. 'Dag jongen. Dag zoon.'

Om dat laatste woord zou ik willen huppelen, maar wie zou dat durven als de man die bijna twaalf jaar geleden jouw leven heeft verwekt zojuist is gestorven?

Met trage stappen en gebogen hoofd loop ik terug naar huis.

‘Een verhaal dat je direct pakt. Monica Nieuwenhuijse kan namelijk geweldig goed schrijven’ – *Nederlands Dagblad* over *Een zeker man had een vijgenboom*

Als in Syrië de burgeroorlog uitbreekt houdt Firas zijn gezin zo ver mogelijk bij het geweld vandaan. Zijn weigering om te vechten leidt echter tot een onverwachte confrontatie met zijn beste vriend Omar. Ooit speelden ze samen, studeerden ze samen en waren ze verliefd op hetzelfde meisje, maar nu zet het geweld hen tegenover elkaar.

Getraumatiseerd en onder het verstikkende gewicht van een geheim legt Firas zijn leven in de handen van mensensmokkelaars en vlucht hij naar Nederland. Hij krijgt de kans een nieuw leven op te bouwen, onder een valse naam. Maar hoe moet hij rust vinden als het verleden hem letterlijk en figuurlijk achtervolgt?

Monica Nieuwenhuijse-Thijsen (1968) is schrijfster en spreker, en woont in Zeeland. Ze schrijft psychologische romans om haar lezers te bemoedigen. Haar romans, waaronder *Een zeker man had een vijgenboom*, zijn vele malen herdrukt. *Noem mijn naam* is haar vierde roman.

**‘Mensenkind confronteert de lezer met eigen vooroordelen’
– *Reformatorsch Dagblad***

NUR 301

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT